

Undervisningsministeriet

MEDIER

FOTOLÆRE

FRANSK

ORDSK FUNKTION

KOMEDIE

DRAMA

SCENE

35MM

TEKSTBEHANDLING

STORYBOARD

SCENE 5

SCENE 3

FILMKUNDSKAB

DRAMA

MEDIER

FILM

KLIP

ARBEJDS
KUNDSKAB

CINEMA NOIR

FILMKUNDSKAB

DRAMA FOTOLÆRE

SCENE

SCENE 6

STUMFILM

FILMSTAR

BIOGRAFI

KLAPTRÆ

Folkeskolens formål

§ 1. Folkeskolens opgave er i samarbejde med forældrene at fremme elevernes tilegnelse af kundskaber, færdigheder, arbejds-metoder og udtryksformer, der medvirker til den enkelte elevs alsidige, personlige udvikling.

Stk. 2. Folkeskolen må søge at skabe sådanne rammer for oplevelse, virkelyst og fordybelse, at eleverne udvikler erkendelse, fantasi og lyst til at lære, således at de opnår tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle.

Stk. 3. Folkeskolen skal gøre eleverne fortrolige med dansk kultur og bidrage til deres forståelse for andre kulturer og for menneskets samspil med naturen. Skolen forbereder eleverne til medbestemmelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens undervisning og hele dagligliv må derfor bygge på åndsfrihed, ligeværd og demokrati.

Filmkundskab

Faghæfte 27

Undervisningsministeriet 1995
Folkeskoleafdelingen

Filmkundskab

Faghæfte 27

© Undervisningsministeriet,
Folkeskoleafdelingen

Forsidebillede: Kunstmaler Jesper Christiansen

Grafisk tilrettelægger: Anne Rohweder IDD

Grafisk produktion: Rota-Rota

Trykt på 115 g CyclusPrint genbrugspapir

Printed in Denmark 1995

1. udgave, 1. oplag

ISBN 87- 603- 0658- 0

Faghæfte 1-30

ISBN: 87-603-0657-2

Bestillingsnummer: UVM 5-217

UVM 5-222 Helt sæt

Undervisningsministeriets forlag,

Frederiksholms Kanal 25 F, 1220 København K.

Tlf.: 3392 5220 – Fax: 3392 5219

eller hos en boghandler

Grafiske illustrationer

Side 17, 19 & 21: Lars Pryds

Indhold

Forord 5

Indledning 8

Formål 9

Centrale kundskabs- og færdighedsområder 10

Læseplan 11

Vejledning 12

Generelle betragtninger 12

Den gode historie og filmfortællingen 12

Filmoplevelse – socialt og æstetisk 13

Billedbevidsthed og fascinationsformer – før og nu 14

Faglige synsvinkler 16

Fiktionsfilmens fortælle teknik 16

Fiktionsfilmen og dens karakteristika 17

De levende billeders æstetik 18

Grundlæggende begreber i filmanalysen 18

Analyseeksempel: Novellefilm 22

Modelskema til arbejde med spillefilm (den lange fiktionsfilm) 23

Filmgenrer 24

Fiktionsfilmens genrer 24

Analyseeksempel: Kriminalfilm 25

Ikke-fiktionsfilmens genrer 26

Analyseeksempel: Dokumentarfilm 26

Blandingsgenrer og tv-genrer 27

Analyseeksempel: Seriefilm 27

Tematisk arbejde med medieviolence ud fra kortfilm 29

Analyseeksempel: Kortfilm om vold 29

Elevernes egenproduktion 30

Film og merchandising 31

Film som en del af projektarbejdet 32

Faciliteter 32

Forord

Folkeskolens fag og obligatoriske emner er i faghæfterne beskrevet fag for fag, men det er vigtigt at holde sig for øje, at de udgør et samlet hele. De udgør en central del af den ballast, som børn og unge skal bringe med sig ind i næste årtusinde.

Elever modtager mange indtryk og gør mange erfaringer i deres hverdag – i skolen og uden for skolen, og skolens undervisning skal bidrage til, at eleverne kan opnå overblik og sammenhæng. Skolen skal medvirke til, at de mange informationer og erfaringer udvikler sig til indsigt og til forståelse. Og samtidig skal skolen sikre, at eleverne opnår en grundlæggende viden på alle centrale områder.

Indholdet i de enkelte fag er ikke valgt ud fra en forestilling om at udvikle »små fagfolk«. Undervisningen i dansk skal ikke gøre eleverne til dansklærere, i fysik til atomfysikere etc. Læseplanerne udgør rammerne for, hvad enhver ung eller voksen bør vide for at kunne tage stilling til tidens vidtrækkende kulturelle, politiske, økonomiske og miljømæssige spørgsmål. Undervisningen danner også grundlag for fortsat uddannelse, for at kunne skabe rammer om et rigt liv og for at kunne glæ-

des og undres over livets mangfoldighed og dybde.

Derfor må de enkelte fag ikke opleves stykvis og delt. Nogle fag er fælles om en humanistisk forståelse af tilværelsen, nogle fag indeholder en samfundsfaglig dimension, og andre fag giver erfaringer med naturvidenskabelige betragtningssmåder. Nogle fag giver viden om vor fysiske og sundhedsmæssige udvikling, andre giver mulighed for at opleve glæden og nytten ved praktisk bearbejdning af ting i omverdenen ved brug af redskaber. Mange fag udvikler færdigheder i at kommunikere med omverdenen, men ethvert sprog – dansk eller fremmedsprog – er en del af en kultur og må ikke blive til teknik alene. Forholdet mellem sprog og kultur er i særlig grad nærværende for de elever, som ikke er født eller opvokset i Danmark.

Eleverne skal gennem undervisningen erkende både mulighederne og begrænsningerne i fagenes betragtningssmåder. En del af undervisningen skal derfor fremover foregå tværfagligt og projektorienteret. Skolefagene udgør et ordningssystem i vor kulturkreds, men tilværelsen kan ikke forstås inden for de enkelte fags grænser. Behovet for

»sammenhængsforståelse« vil i perioder sprænge fagrammerne. Virkelighedsnær undervisning må tage sit udgangspunkt uden for skolens egen verden, men bearbejdes med de redskaber, der gennem generationer er udviklet inden for fagene.

Lokale læseplaner

I folkeskolelovens § 44, stk. 8 hedder det bl.a.: »Skolebestyrelsen udarbejder forslag til kommunalbestyrelsen om skolens læseplaner«. Og i § 40, stk. 3: »Kommunalbestyrelsen godkender skolernes læseplaner efter forslag fra de enkelte skolebestyrelser«. Loven lægger således op til, at initiativet til læseplansarbejdet tages på skolen. Dog kan der – afhængig af lokale ønsker og behov – være forskellige holdninger til, hvordan arbejdet bør tilrettelægges. Nogle kommuner vil ønske at understrege den enkelte skoles egenart, andre vil ønske at understrege fællestræk ved det kommunale skolevæsen. Ved udarbejdelse af egne læseplaner – eller indarbejdelse af ændringer i ministeriets vejledende læseplaner – skal man være opmærksom på, at også de lokale læseplaner bør skrives, så de angiver nogle overordnede og uomgængelige, men samtidig rummelige indholdselementer.

Samtidig bør de lokale læseplaner afspejle, at man har taget hensyn til folkeskolens overordnede formål, til samspillet mellem opfyldelse af fagets formål, inddragelse af centrale kund-

skabs- og færdighedsområder, elevernes forudsætninger samt undervisningens rammer. Det betyder bl.a., at læseplanerne skal være rummelige og give plads til fordybelse, overblik, sammenhæng og til ligeværdig og udviklende dialog. Det betyder endvidere, at udgangspunktet for undervisningen er elevernes behov, og det betyder endelig, at der i beskrivelse af progression skal tages hensyn til elevernes modenhed og udvikling.

Med folkeskolelovens krav om elevernes ansvarlige involvering i undervisningsprocessen vil skolens læseplaner være et naturligt udgangspunkt for en stadig dialog lærere og elever imellem. Dialogen skal sikre, at valg af arbejdsformer, metoder og stofvalg foregår i samarbejde.

Læreren har samtidig i et forpligtende samarbejde med kolleger og skolens ledelse ansvaret for forberedelse af egen undervisning og for inddragelsen af elever og forældre i relevante beslutningsprocesser.

Integration af edb

Lokalt skal man være opmærksom på, at edb skal beskrives som en integreret del af alle fag, hvor det skønnes, det naturligt kan fremme arbejdet med fagets forskellige områder. Dels skal alle elever have mulighed for at opnå nogle grundlæggende færdigheder, og dels skal fagene inddrage de informationsteknologiske hjælpemidler, hvor

de kan fremme arbejdet med fagenes begreber, emner og metoder.

Et grønt islæt

Af formålet for folkeskoleloven fremgår det, at folkeskolen skal bidrage til elevernes forståelse af menneskets samspil med naturen. Det grønne islæt er ikke kun et anliggende for biologi, geografi, natur/teknik og samfundsfag, men skal indgå i alle fag, hvor det skønnes naturligt i undervisningens sammenhæng. Eleverne skal have mulighed for at forbinde de naturfaglige indfaldsvinkler med andre fags betragtningmåder og med stillingtagen, engagement, holdninger og handlinger.

Det praktisk-musiske

Den praktisk-musiske dimension er en vigtig del af den almene dannelse, og den skal derfor medtænkes i skolens daglige arbejde. Det skal fremgå af læseplanerne, hvilke muligheder der er i valg af indhold, arbejds- og udtryksformer. Det betyder, at eleverne ikke

blot skal have mulighed for at udtrykke sig praktisk-musisk, men at de også skal have mulighed for at møde en mangfoldighed af oplevelser og sanseindtryk.

Nogle fag er traditionelt gjort til de praktisk-musiske. Det betyder ikke, at de alene står for dette område, men at de både i indhold og arbejdsformer arbejder med det praktisk-musiske. Derfor har de en særlig forpligtelse til at give viden om indhold og arbejdsformer videre, så den praktisk-musiske dimension kan tænkes ind i alle fag, i tværgående emner og problemstillinger med hensyn til både indhold og udtryks- og arbejdsformer.

Jeg ved, læseplansarbejdet har været meget omfattende, og jeg vil gerne igen takke alle, der har bidraget til fornyelsen af skolens indhold. Med disse faghæfter er jeg sikker på, skolerne har fået det bedst mulige grundlag for undervisningen.

Ole Vig Jensen

Indledning

Ifølge lovbekendtgørelse nr. 55 af 17. januar 1995 om folkeskolen udsender undervisningsministeren hermed faghæftet for filmkundskab.

Hæftet indeholder formål, centrale kundskabs- og færdighedsområder, den vejledende læseplan og undervisningsvejledning for valgfaget.

Formål, centrale kundskabs- og færdighedsområder, vejledende læseplaner og undervisningsvejledninger er blevet til gennem et omfattende arbejde i 7 læseplansudvalg støttet af sekretariatsgrupper for hvert af folkeskolens fag og emner. I dette arbejde har medvirket repræsentanter for lærernes og forældrenes organisationer samt andre fagligt og pædagogisk kyndige personer. Virksomheden i læseplansudvalgene har været holdt sammen af et koordinationsudvalg, hvor bl.a. personer med indsigt i ungdomsuddannelserne og repræsentanter for kommunerne har deltaget. Endelig har formål, centrale kundskabs- og færdighedsområder og vejledende læseplaner været forelagt Folkeskolerådet til høring. Undervejs i arbejdet er der modtaget

mange og værdifulde ideer og reaktioner, som væsentligt har bidraget til at kvalificere resultatet.

Formål og centrale kundskabs- og færdighedsområder er bindende forskrifter for den enkelte lærer. Den vejledende læseplan henvender sig til de kommunale skolemyndigheder med angivelse af, hvorledes en skoles læseplan kan – men ikke nødvendigvis skal – udformes. Undervisningsvejledningen er tænkt som et inspirationsmateriale til brug ved lærerens tilrettelæggelse af undervisningen.

Følgende personer har deltaget i sekretariatsgruppens arbejde:

Leder af sekretariatsgruppen, fagkonsulent Bodil Lisbeth Olesen
Seminarielektor Hans Cornelius
Overlærer Liselotte Schlægelberger
Specialkonsulent Jens Frederik Kragholm

I øvrigt ønsker gruppen at takke Seminarirektor cand.pæd. Søren K. Lauridsen og overlærer Ulla Buddig.

Ivan Sørensen

Formål

Formålet med undervisningen i filmkundskab er, at eleverne skal styrke deres indlevelse og udtryksfærdighed i film- og tv-mediet som led i deres personlige udvikling.

Stk. 2. Ved at udtrykke sig gennem levende billeder skal eleverne opnå

indsigt i filmmediernes virkemidler og produktionsforhold samt færdighed i at analysere og vurdere film.

Stk. 3. Eleverne skal møde danske og udenlandske filmværker som led i udviklingen af deres kulturelle identitet og forståelse af andre kulturer.

Centrale kundskabs- og færdighedsområder

Film og tv er en stor del af elevernes verden, en verden af drøm, illusion, fiktion og fantasi.

Centralt for undervisningen er, at eleverne præsenteres for kvalitetsfilm og tv-programmer, således at filmoplevelser af social, følelsesmæssig og intellektuel karakter kan udvikle deres viden om filmmediernes særlige sprog.

Kundskaber og færdigheder erhverves inden for følgende områder, der i praksis indgår i tæt samspil:

- Eleverne skal beskæftige sig med et alsidigt udvalg af film og tv-programmer for at forstå filmmediernes fascinationsformer og deres funktion som kulturbærende faktor.
- Arbejdet med filmmediernes sprog, virkemidler, genrer og æstetik indtager en central plads i undervisningen.

- Gennem analyse og vurdering af centrale værker inden for fiktion og dokumentarisme skal eleverne have indsigt i filmhistoriens hovedgenrer.

Desuden analyseres og vurderes filmmediernes i en kulturel og samfundsmæssig sammenhæng i relation til kunst, underholdning, nyheder og information. Eleverne skal have kendskab til filmmediernes produktions-, distributions- og receptionsforhold.

- Gennem praktisk film- og tv-produktion skal eleverne arbejde med filmmediernes muligheder for at fortælle en historie. Endvidere skal eleverne udvikle indsigt i forskellige filmteknikker med henblik på formidling. I relevante sammenhænge inddrages teknikker, der forbinder film og den moderne medieteknologi.

Læseplan

I valgfaget filmkundskab er det centrale arbejdet med film som æstetisk oplevelse og kunstnerisk udtryksform.

Undervisningen i valgfaget filmkundskab tager udgangspunkt i elevernes oplevelser og erfaringer med film og tv.

Faglige synsvinkler

Der arbejdes med

- billede, lyd, montage, dramaturgi og fortælleformer
- film og tv-programmers budskab, holdninger og påvirkning med udgangspunkt i forskellige menneske- og samfundssyn
- film og tv-produktion, markedsføring og distribution.

Emner, der kan tages op i undervisningen, er fx

- træk af filmens historie
- filmgenrer
- tematisk arbejde med en instruktørs værker
- filmen som politisk våben
- produktion af et fiktionsforløb

- produktion af film- eller tv-dokumentation, fx som indlæg i den lokale debat.

Undervisningens indhold

I undervisningen indgår en præsentation af udvalgte film og eksempler på filmens æstetiske muligheder.

Eleverne skal have mulighed for at arbejde med film og/eller tv-produktion; de skal fortælle historier i levende billeder. Gennem diskussion og analyse skal de opnå en forståelse af film og tv som information og kunst.

Fagets væsentligste arbejdsmetoder er produktion og analyse af film og tv.

Undervisningen tilrettelægges således, at eleverne får mulighed for at stifte bekendtskab med et udvalg af film og tv-programmer. Gennem diskussioner af disse øves de i at stille spørgsmål til værkerne og bearbejde filmoplevelser. Samtidig udforsker de filmmediernes æstetik og undersøger deres særlige kommunikationsmuligheder.

Vejledning

Generelle betragtninger

Den gode historie og filmfortællingen

Til alle tider har en god fortæller og en god historie haft tag i sine tilhørere. Gennem århundreder har den mundtlige fortælling været med til at skabe underholdning og overlevering af traditioner.

Denne fortællekunst blev det i takt med teknologiens udvikling muligt at overføre til en celluloidstrimmel – og filmmediet var opfundet. Og siden da har det været fiktionsfilmens (spillefilmens) mål at fortælle gode og dramatiske historier – først som stumfilm i sort/hvid, senere med lyd og farver.

Den gode historie, hvad enten den formidles i den mundtlige berettertradition eller fortælles på film eller tv, har kompositionsmæssigt visse lighedspunkter. Den kræver endvidere et sprog, som modtageren er fortrolig med og forstår, samt en række 'kulturelle koder, som seeren kan aflæse.

Mange film, som eleverne ser, rummer en indholdsmæssigt set god historie og er udformet med de kulturelle koder, der er en del af ungdomskulturen. Fil-

mene fascinerer på grund af de aktuelle temaer, det sprog og de symboler, der er fremherskende i ungdomskulturen.

Det er derfor nærliggende, at arbejdet med Filmkundskab kan tage sit udgangspunkt her, så det bliver muligt for eleverne at beskrive, analysere og fortolke film og tv-programmer, der er tæt på deres egen virkelighed, både på et personligt plan for den enkelte elev og for det sociale fællesskab, som er en del af film- og tv-oplevelsen.

Undervisningen i Filmkundskab kan indledes med, at eleverne ser en populær ungdomsfilm eller familiefilm.

Eleverne introduceres til filmens tema. Se derefter filmen.

Eleverne kan efterbehandle filmen med udgangspunkt i følgende spørgsmål:

- Giv et kort handlingsreferat af filmen.
- Hvordan fremhæves og pointeres temaet i filmfortællingen?
- Beskriv nogle højdepunkter i filmens fortælling.
- Hvordan skildres og udfoldes filmens miljø og personer?
- Giv en personkarakteristik.

Billedet fjernet på grund af ophavsret

Fra videokortfilmen »Carl Th. Dreyer – Min Metier«. Instruktion: Torben Skjødt Jensen. Danmark. 1995. SPC.

- Hvilke symboler bygges evt. ind i filmfortællingen?
- Lav en helhedsvurdering af filmen.

Se nogle afsnit af en ungdoms-tv-serie sammen med eleverne.

Lav en sammenligning mellem fortællingen i filmen og tv-serien. Find frem til forskelle og lighedspunkter.

I forlængelse af det teoretiske forløb kan eleverne lave en praktisk produktionsopgave:

Lav en kort filmfortælling, hvori der indgår et spændingsmæssigt højdepunkt.

Eleverne skal selv udarbejde et kort manuskript.

Produktionerne vises og efterbehandles af elever og lærer i fællesskab.

Filmoplevelse – socialt og æstetisk

Mange elever i skolen i dag får dækket deres billedforbrug gennem tv. Men tv er i dag ikke kun dansk tv. Det er med kabelnets og parabolers indtog hele det globale fjernsyn. Det er dette enorme område inden for de elektroniske billedmedier, der står til rådighed for eleverne.

Man kan tale om, at biografoplevelsen har en bestemt ramme: at vælge filmen, at komme til biografen, køb af billetter, venten på filmens start, det uforstyrrede mørke i salen, det store billede og den gode lyd – og endelig den tid, som går bagefter, inden man »kobler tilbage« fra fiktion til virkelighed igen.

Det er vigtigt i forbindelse med filmundervisning at se på film som et medie, der også er med til at skabe et samvær, hvor hovedelementerne er fordybelse og en tidsmæssig langstrakt oplevelse, som er helt modsat tvs zapkultur, bl.a. fordi 'det omgivende rum' er et andet.

Biograffilmen og biografoplevelsen er derfor dele af en moderne fascinationsform, hvor eleverne kan kombinere den kvalitative filmoplevelse med et ungdomskulturelt samvær.

Det er naturligvis umuligt at overføre biografoplevelsen til skolens filmlokale. Men det er oplagt at se fx fiktionfilm (spillefilm) i biografen eller i hvert fald på et stort lærred (storskærm). Og derefter på video som udgangspunkt for en analyse af filmens indhold og fortælle teknik.

Men virkeligheden er måske, at valgfaget Filmkundskab er henvist til udelukkende at bruge videofilm. Det største og kvalitetsmæssigt bedste udvalg findes hos amtscentralerne, Statens Filmcentral og DBC (Dansk Bibliotekscen-

tral) og EBC (Film og Videoudlejningen).

Undervisningen i Filmkundskab kan også tage sit udgangspunkt i, at eleverne sammenligner nogle tv-kanalers programudbud med deres eget tv-forbrug en bestemt dag. Dermed får eleverne en indføring i, hvad man kalder tv-mediets 'flow'.

Ligesom man i dag taler om, at hver enkelt kanal gennem sin sammensætning af programmerne har et bestemt 'flow', så kan man også tale om elevernes flow', fordi den enkelte elev gennem sin zapning rundt på kanalerne kan vælge bestemte dele af det forhandenværende programudbud og dermed sammensætte sin egen programflade.

Billedbevidsthed og fascinationsformer – før og nu

Selvfølgelig ser eleverne masser af fiktionfilm på tv, og får gode oplevelser ud af det. Det giver anledning til at stille spørgsmålene:

- Hvorfor vælger eleverne at se bestemte film og tv-programmer fremfor andre?
- Hvilke temaer og emner er det, der fascinerer?

Historisk set har dette århundrede været præget af en bevidsthedsmæssig bevægelse fra en nærmest billedløs kultur til en (gen)opdagelse af billederne – både faste og levende billeder – i massemediernes århundrede.

Eleverne i dag er vokset op med mediernes levende billeder. Det er en naturlig del af deres kultur. Billederne er både kilde til information, indlevelse i et tema eller emne, udgangspunkt for en æstetisk oplevelse – kort sagt: billeder er det naturlige omdrejningspunkt for en række fascinationsformer i hverdagen. Samtidig har eleverne i dag en åbenhed over for og en accept af nye billedformer. En erkendelse af, at informationsteknologien i fremtidens samfund i høj grad består af billedkommunikation.

Arbejdet med multimedierne vil være en væsentlig del af fremtidens samfundsmæssige kommunikations- og informationsformer – og dermed grundlaget for mange af de erhvervs-muligheder, fremtiden giver eleverne.

Elevernes fascination af levende billeder er således dels pragmatisk i sit udgangspunkt, dels oplevelses- og følelsesorienteret.

Udviklingen af billedmedierne i dette århundrede er ikke forløbet uden sværds slag og advarselslamper. Stort set fra de levende billeders fremkomst med filmen i begyndelsen af århundredet har det ikke skortet på debat om disse billeders skadelige påvirkninger.

Et af eksemplerne er påstanden om, at brugen af billedmedierne på grund af billedbombardementet kan være med til at dræbe børns og unges fantasi,

mens bøger eksempelvis er med til at udvikle billeddannelsen.

Når vi ser på levende billeder af personer eller begivenheder, så er det ikke den slags billeder, vi danner. Og allerede tidligt i århundredet udviklede perceptionspsykologien teorien om »det tredje billede«, dvs. de associationsbilleder, vi putter ind imellem de billeder, vi ser. Man kunne også tale om, at vi danner de billeder, der er klippet væk i en film, men som er underforstået handlingsmæssigt set. I dag taler vi om, at vi danner mellembilleder, dvs. billeder, der er med til at forbinde det, vi ser, med vores egen virkelighed.

Man kan også sige, at når klippene i moderne film- og tv-æstetik bliver stadig mere avancerede, når stadig flere billeder i film- og tv-montagen udledes, så er det i stadig højere grad op til os selv at danne flere og flere mellem-billeder. Og det er nutidens børn og unge tilsyneladende ganske fremragende til – meget bedre end generationen før dem, ligesom de er gode til at bruge deres fantasi til at tænke i billeder.

Drømmene og visionerne, det appellerende og det forførende, det er altså sammen fascinationsformer, der er dele af mediernes oplevelsesside, og som eleverne er uhyre bevidste om. Mediegenererne, der formidler disse fascinationsformer, er mange, eksempelvis kan nævnes: tv-reklame, fiktionsfilm (spillefilm og novellefilm), musikvideoer, drama-dokumentarisme. Flere forskel-

lige undervisningsforløb i filmkundskab kan naturligt nok tage udgangspunkt i disse genrer.

Andre mediegenerer er mere præget af fakta end fiktion, men de rummer naturligvis også en række udgangspunkter for fascination. Fx nyhedsprogrammer, dokumentarfilm og dokumentarprogrammer, sportsudsendelser og endelig den sagorienterede kortfilm. Også med udgangspunkt i en række af disse genrer er det muligt at tilrettelægge undervisning i filmkundskab.

Det er vigtigt, at eleverne undervejs stiller spørgsmål til de virkemidler, der anvendes i de film og tv-programmer, de lader sig fascinere af. Derfor er en del af arbejdet med fascinationsformerne, at eleverne lærer at skabe egne filmprodukter.

Man kan vælge at inddrage et filmhistorisk tema:

Hvordan kom man fra stumfilm til talefilm?

Det er muligt at arbejde på to forskellige måder:

A. En filmhistorisk tilgang med visning af filmeksempler og dernæst elevproduktion.
(Analytisk-praktisk forløb).

B. Et produktionsforløb, hvor eleverne får til opgave at producere en kort sce-

ne først som stumfilm, dernæst som talefilm. De to scener danner udgangspunkt for den teoretiske drøftelse af filmens udvikling.

(Praktisk-analytisk forløb).

Faglige synsvinkler

Fiktionsfilmens fortælle teknik

Eleverne kan i valgfaget introduceres til den vestlige kulturs måde at fortælle historier på som en lineær fremadskridende handling med en præsentation af den klassiske filmdramaturgimodel.

Berettermodellen (dramaturgimodel-
len):

A. Anslaget.

Filmens start, hvor hovedkonflikten ridses op. Det drejer sig om at få seeren på krogen.

B. Præsentation.

Her introduceres personerne og deres indbyrdes relationer. Endvidere klarlægges forudsætningerne for kommende konflikter.

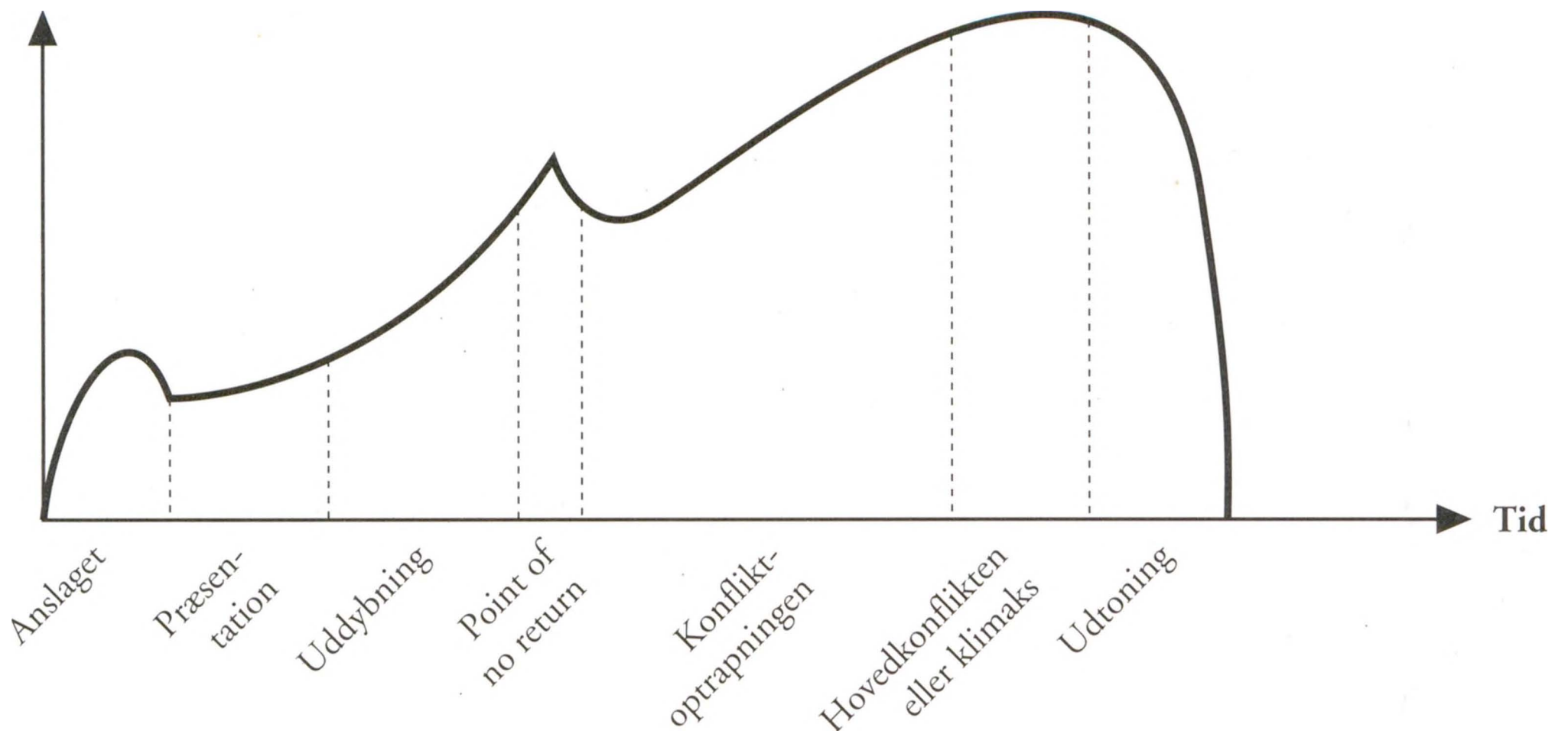
C. Uddybning.

Her skal seeren engagere sig og vælge side, da helte- og skurkeroller nu er fordelt.

D. Point of no return.

Dette er filmens vendepunkt. Nu er der ingen vej tilbage for filmens hovedpersoner eller for seeren.

Berettermodellens spændingskurve

E. Konfliktoptrapningen.

Her bryder konflikterne for alvor ud, og konfliktens hovedpersoner nærmer sig det endelige opgør.

F Hovedkonflikten eller klimaks.

Her afgøres det, hvem der er sejrherren i hovedkonflikten.

G. Udtoning.

Dramaet er ovre, og seeren kan dele hovedpersonens følelse af lettelse eller det modsatte.

Det vil være naturligt i denne analysefase at anvende Statens Filmcentrals novellefilm for unge. For det første har de en overkommelig længde, der gør det muligt at forholde sig til berettermodellen allerede efter første visning. Endvidere har filmene et indhold, som

er målrettet denne aldersgruppe. Og da novellefilm er fiktionsfilm, bliver eleverne samtidig fortrolige med fiktionsfilm og den fortælle teknik, der knytter sig til denne genre.

Fiktionsfilmen og dens karakteristika

Fiktionsfilmen kan forholde sig frit til virkeligheden, da den bygger på opdigtet, fantasisk stof. Den produceres for at formidle oplevelser og underholdning til sit publikum. Eller for at give seeren mulighed for at forstå sig selv og omverdenen bedre. Den indspilles i et fiktivt miljø, og rollerne besættes af skuespillere.

Historien styrer begivenheden, da den ofte er bygget op over et forløb i form af en spændingskurve jf. dramaturgi-

modellen. Der manipuleres med lyd, effekter og billeder, og instruktørens (producentens) budskab er ikke neutralt.

Analyseeksempel med udgangspunkt i berettermodellen:

- Se en novellefilm.
- Hvordan passer filmen ind i berettermodellen?
- Hvordan er anslaget? Spændende, dramatisk, gådefuldt, eller fungerer det som en etablering af situationen?
- Hvordan præsenteres personerne? Hvem er hvem, hvordan er deres indbyrdes relationer, og hvad er problemet?
- Hvordan forløber uddybningen, og hvor er point of no return?
- Beskriv konfliktoptrapningen og eventuelle delkonflikter.
- Hvordan løses hovedkonflikten?
- Hvilken funktion har udtoningen?
- Hvad opnås der ved at opbygge novellefilmen på denne måde?

De levende billeders æstetik

De levende billeders æstetik er et andet tematisk område, der bør behandles i filmkundskab.

Æstetikken som område kan opdeles i en række del-elementer:

- Den æstetiske oplevelse: en aktiv intellektuel oplevelse eller erkendelse, hvori følelsen spiller en væsentlig rolle, herunder endvidere bearbejdning af den æstetiske oplevelse, fx i en social sammenhæng.

Beskriv og diskuter forskellen på at se en film i biografen og i tv.

- Det æstetiske udtryk: en film eller et tv-programms kombination af billedsproget, verbalsproget, musikken (og evt. andre sprog), så produktet får en unik og kunstnerisk værdi.

Se og diskuter 'sproget' i en musikvideo.

- Den æstetiske funktion: et medieprodukts samfundsmæssige funktion, relationer og mulige perspektiveringsformer.

Beskriv og diskuter lanceringen af en ny ungdomsfilm.

- Den æstetiske praksis: forbindelsen mellem film- og tv-analysen og æstetiske elementer i elevernes egenproduktion.

Grundlæggende begreber

i filmanalysen

Film og tv er levende billeder, som består af en billed- og lydside. Eleverne oplever det naturligvis som en helhed, men i arbejdet med filmkundskab er det vigtigt at adskille og se på, hvilke filmtekniske virkemidler kamera- og lydmand har benyttet hver for sig. Det er en forudsætning for undervisningen, at eleverne har et kendskab til de filmtekniske begreber, der er nødvendige for at kunne beskrive og analysere en film.

Filmens billedside består af en række indstillinger (skud/shots), scener og sekvenser.

Grundlæggende begreber i filmanalysen

Billedudsnit

Heltotal

Total

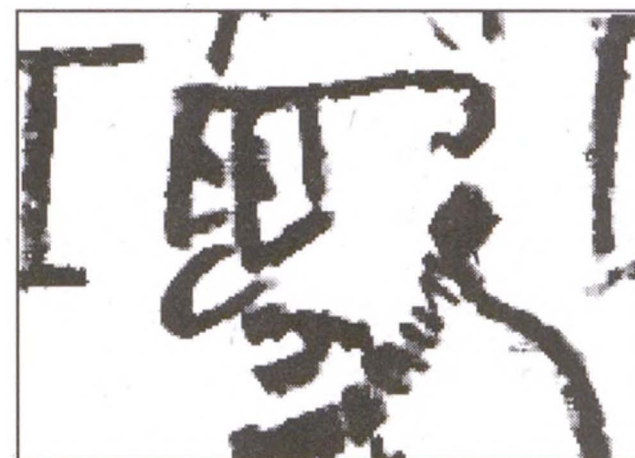
Halvtotal

Halvnær

Nær

Ultra nær

En indstilling er det mindste umiddelbart iagttagelige led i en film, dvs. et forløb, der er optaget uden afbrydelse af kameraet.

En scene består af en række indstillinger, der kan fortolkes isoleret. Dvs. at den har et selvstændigt indhold eller egen-mening.

Scenen har ingen fast længde, men overholder ofte det klassiske krav om tidens, stedets og handlingens enhed, (at indstillinger, der hører sammen foregår på samme tid og sted).

En sekvens er en større handlingsmæssig afsluttet enhed og består af et ikke nærmere defineret antal scener. Den overholder kun handlingens enhed.

Et billede er en del af en større helhed og beror på et valg. I forhold til filmmediet er det væsentligt at skelne mellem forskellige billedudsnit og billedvinkler, da de skal sikre, at seeren forstår, hvad der sker på lærredet eller skærmen.

Billedudsnit beskrives ofte med den menneskelige krop som målestok for, hvornår noget er nært på og fjernt fra:

Heltotal/total: kan forklare, hvor vi er, hvor handlingen sker. Totalen er væsentlig som introduktion til personerne, deres forhold til hinanden og deres miljø.

Billedet fjernet på grund af ophavsret

Fra filmen »Hjemstavn«. Instruktion Edgar Reitz. Tyskland. 1980-84. SFC.

Halvtotal: her beskæres billedet og fokus flyttes til personerne for at få et bedre indtryk af dem eller for at øge spændingen.

Nær: Et af de mest brugte billedudsnit, der kan vise væsentlige detaljer ved personernes udseende samt ansigtsudtryk og blikretning.

Ultrænær: kan bruges til at udtrykke en vigtig detalje eller effekt.

Kameravinkel, dvs. den vinkel, hvorfra kameraet ser på motivet:

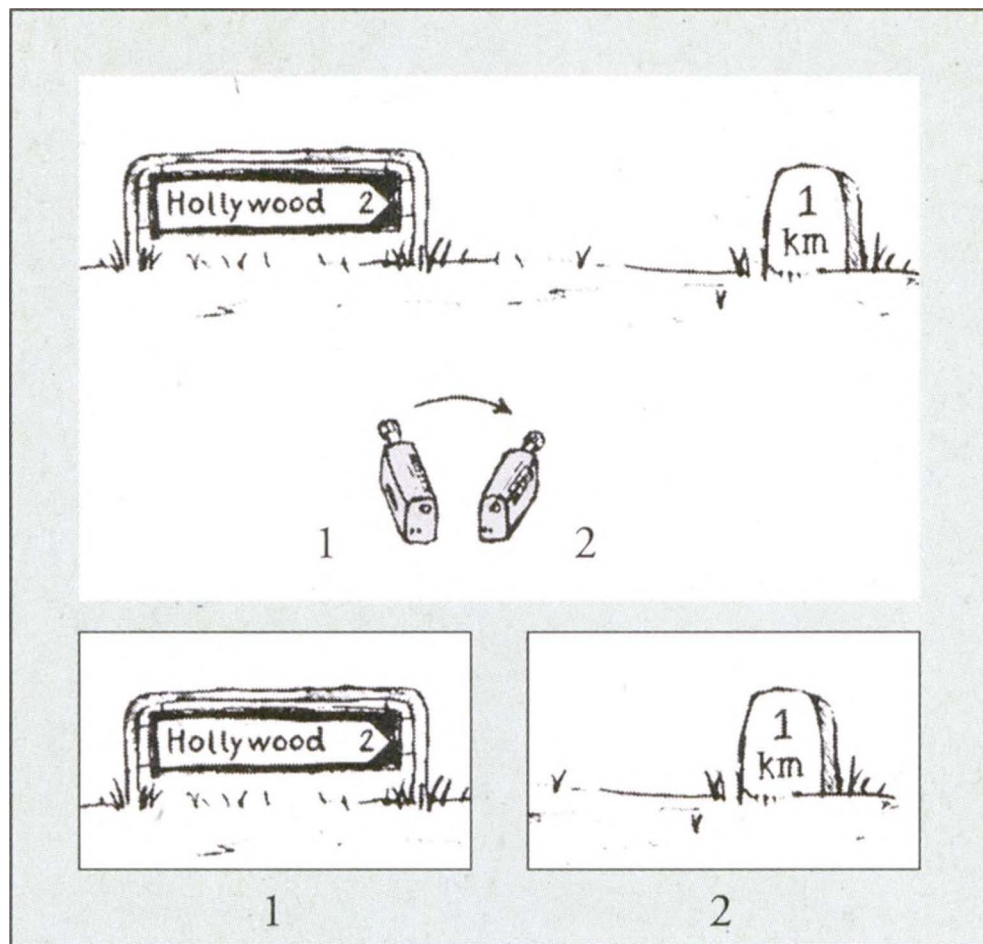
Normalperspektiv: den mest anvendte indstilling, der optager en person i højde med dennes øjne. Denne vinkel giver neutralt ladet billede.

Frøperspektiv: kan give indtryk af styrke, overlegenhed, magt, men kan også bruges for at vise, hvordan verden ser ud i børnehøjde.

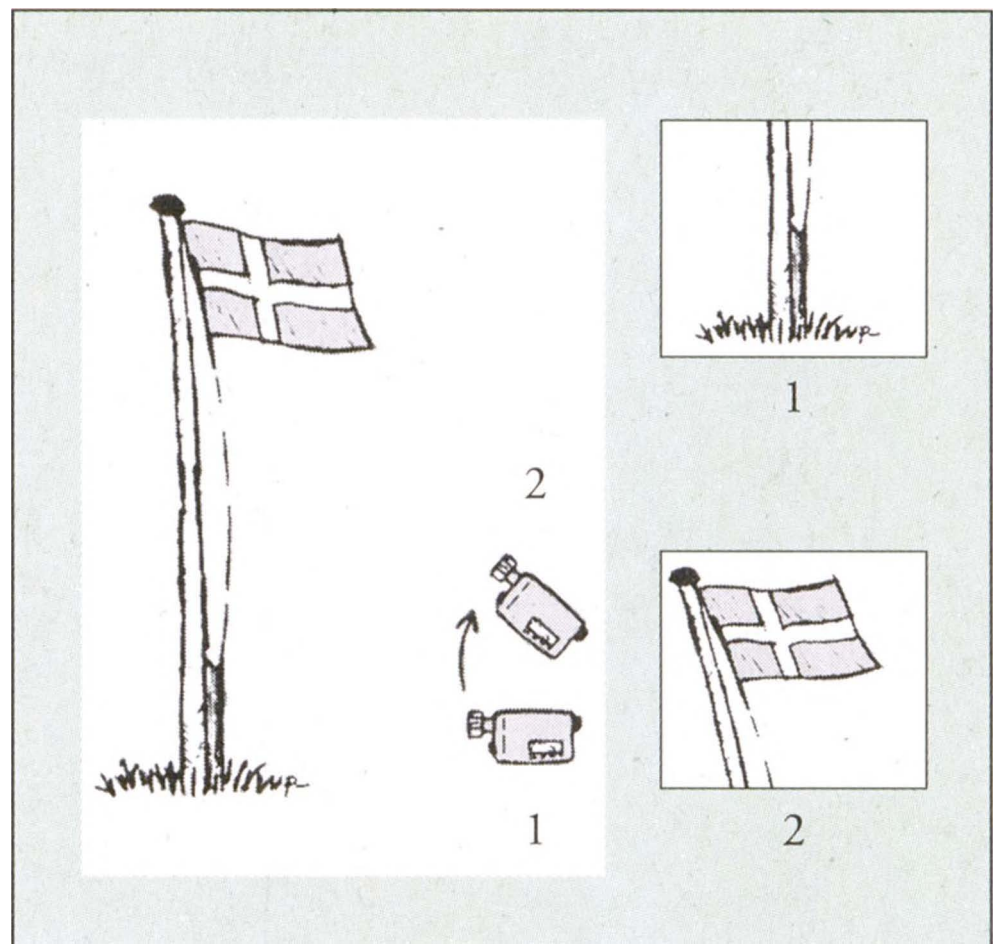
Fugleperspektiv: kan skabe oversigt over situationen eller give indtryk af mindre-værd og svaghed.

Grundlæggende begreber i filmanalysen

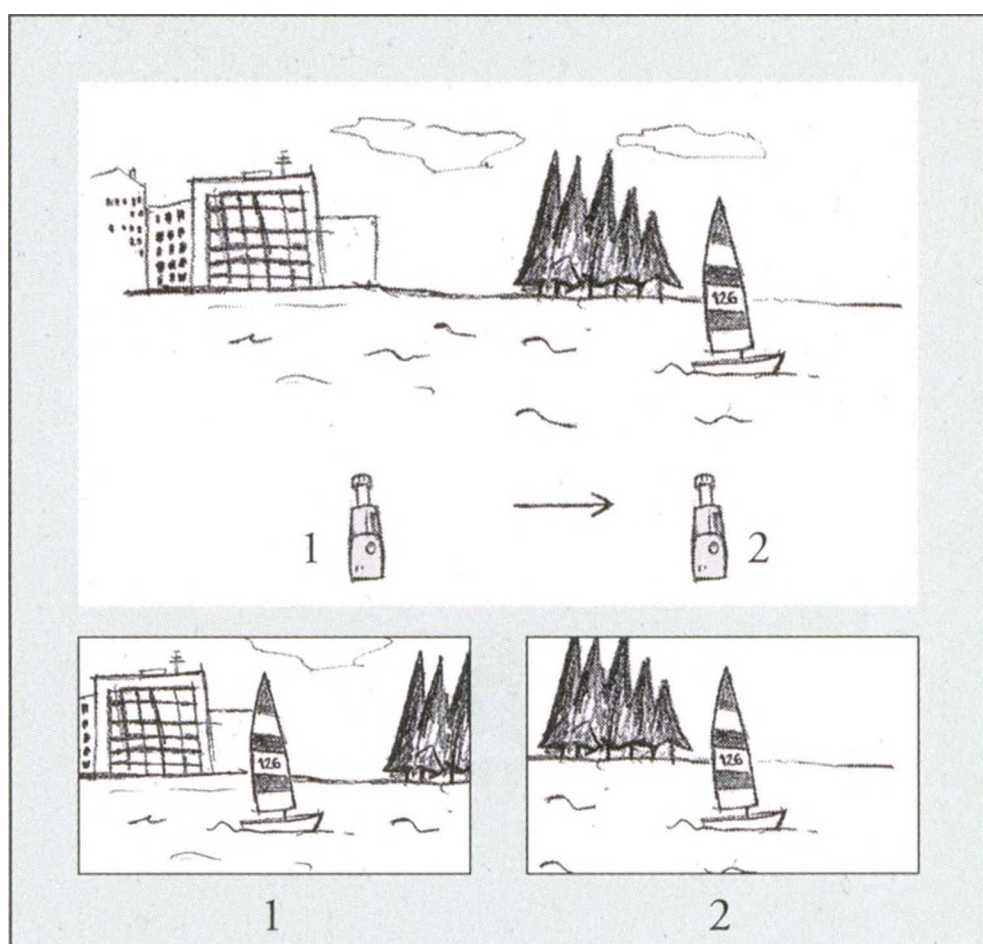
Kamerabevægelser

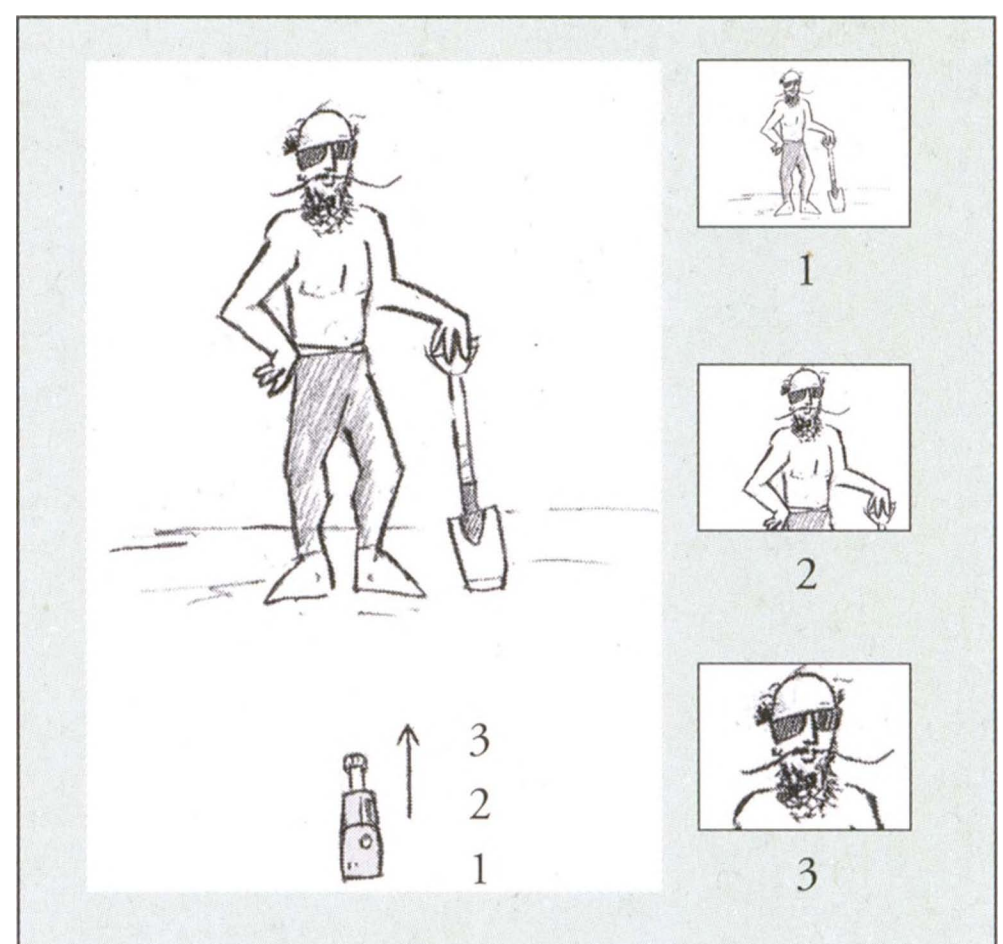
Panorering

Tiltning

Travelling (køretur)

Zoom

Kamerabevægelser:

Panorering: er en bevægelse af kameraet fra venstre til højre eller omvendt.

Tiltning: kameraet vipper på en lodret akse.

Tracking: kameraet flyttes fra et sted til et andet i forhold til motivet.

Travelling: kameraet bevæges parallelt med et motiv, der er i bevægelse, fx et tog.

Zoom: motivet bringes nærmere eller fjernere ved indstilling på kameraets linse.

Komposition:

Opbygning af indstilling, scene, sekvens eller hele filmen.

Det enkelte billedes komposition, fx:

- Hvilke personer er placeret hvor i forhold til hinanden – og hvorfor?
- Hvilke genstande er placeret hvor – og hvorfor?

Herunder: Hvordan bruges en, to eller tre personer i billedet?

Klipning (montage): dvs. den redigering, der er foretaget af de enkelte indstillinger, scener og sekvenser til det færdige resultat.

I klipningen kan der skabes en bestemt rytme i filmen. Sammenhængen mellem klippeform og rytme er ikke fastlagt og afhænger af filmens indhold.

Lydspor består af: reallyd, herunder dialog, effektlyde og musik.

Ved mixningen kobles lyden fra forskellige lydbånd sammen. Ved synkroniseringen forstås en sammenkobling af lyd- og billedside, så der er overensstemmelse.

I filmanalysen er det selvsagt vigtigt, at man kan identificere og benævne de forskellige filmtekniske virkemidler, men endnu væsentligere er det, at man tolker dem.

Hvorfor har instruktøren lige netop valgt at bruge fx lav synsvinkel i stedet for normal synsvinkel – og hvilken

virkning ville høj synsvinkel have haft?

Hvorfor vises to personer i henholdsvis nærbillede med en og nærbillede med to? Hvorfor klippes der, som der gør – og hvilken virkning har det?

Men filmanalyse omhandler ikke kun den tekniske side af filmen. Der bør indgå en egentlig indholdsanalyse, hvor elementer som personkarakteristik, miljø- og samfundsanalyse inddrages.

I forlængelse af indholdsanalysen vil det være naturligt at se på filmens kommunikationsmuligheder. Hvem henvender filmen sig til, og hvordan vil disse modtagergrupper opfatte filmen? Det er det, der forstås ved receptionsanalyse.

Analyseeksempel: Novellefilm (den korte fiktionsfilm)

Se en novellefilm.

Begynd med en uformel samtale om filmen.

Lad eleverne beskrive deres spontane indtryk af filmen.

Diskuter genre og kompositionsprincipper.

Hvordan fortæller instruktøren filmens sekvenser?

Overvej følgende punkter:

- kameravinkel

- høj vinkel (fugleperspektiv)
- lav vinkel (frøperspektiv)
- normalperspektiv
- find gode eksempler på brugen af ovennævnte kameravinkler og diskuter deres betydning og virkning.

Kameraafstand.

Bruges der fx close ups og hvorfor?

Kamerabevægelse.

Bevæger kameraet sig i sekvensen?

Hvilken effekt har zoom-in fx

Klipning.

Er klipningen hurtig eller langsom?

Lyd.

Hvordan bruges lyden? Er der kun reallyd, eller er der underlægningsmusik?

Indstillinger.

Hvordan er personerne placeret inden for billedrammen? One shot, two shots. Her vil det være på sin plads at fremhæve brugen af farver, lyde, genstande, der anvendes for at hjælpe os med at forstå filmens budskab.

Person- og miljøkarakteristik.

Vurdering af filmen, herunder et helhedssyn på filmens kvalitet og kunstneriske værdi.

Modelskema til arbejde med spillefilm (den lange fiktionsfilm)

I spillefilmen har handlingsskemaet og kompositionen en væsentlig rolle. En

række fællestræk i handlingen og kompositionen er således med til, at vi for spillefilm kan tale om en bestemt genre. Handlingen er altså et væsentligt analytisk element.

Undersøg følgende elementer i handlingen:

- tid og sted komposition
- personkarakteristik
- genre
- ide
- filmens udsagn.

Endvidere er det også centralt i moderne filmanalyse at se nærmere på instruktørens budskab og baggrund. For instruktøren er jo mennesket bag filmen. Det er ham, der skaber filmens stil og ofte gennem sit manuskriptarbejde også filmens indhold og handling.

Undersøg følgende om instruktørens arbejde med en film:

- rollebesætning, brug af »stjerner« dramaturgi
- koordinering af handling og fortælle teknik
- filmens stil.

Det tredje element i filmanalysen er filmens fortælle tekniske virkemidler:

- kamerabrug
- lys og farver
- lyd og speak
- kulisser
- special effects
- montage
- filmens rytme.

Filmgenrer

Alle film kan i princippet opdeles i 2 genregupper: fiktionsfilm eller ikke-fiktionsfilm.

Fiktionsfilm er enhver film, der fortæller en opdigtet historie. Alle fiktionsfilm følger handlingsmæssigt set visse spilleregler og skaber således et filmisk rum og en filmisk tid. Handlungsopbygningen følger som regel et bestemt kompositionsmonster, ligesom der benyttes forskellige former for dramaturgi, for at filmens motiv kan forløses. Endvidere vil det være muligt i forbindelse med filmanalysen at se nærmere på en karakteristik af de personer, der er med i filmen.

Ikke-fiktionsfilm er film, der tager udgangspunkt i virkeligheden. Disse film er som regel mere beskrivende i deres form, mere problemorienterede eller måske egentligt dokumentariske. Filmanalysens mulighed er her overvejelser over forholdet mellem film og virkeligheden, eksempelvis beskrivelse af sagforhold af psykologisk, social eller samfundsmæssig karakter.

Der findes naturligvis derudover en lang række blandingsgenrer, især udviklet inden for tv. Man taler således om faktion, som et eksempel på et helt kompleks af blandingsgenrer inden for tv, hvor der både indgår fiktion og fakta. Et eksempel er drama-dokumentarisme. Et andet eksempel på en blandingsform er den biografiske film eller portrætfilm, hvor der også kan

indgå dele af fiktion og med-digtning, især når det drejer sig om store personligheder («Jeanne d'Arc», «Amadeus»).

Fiktionsfilmens genrer

Fælles for både den korte og den lange fiktionsfilm er, at de kan opdeles i en lang række genrer, hvor bestemte fællestræk indenfor handlingsmønstret, kompositionen, persongalleriet og stilen er karakteristiske. Blandt de unges foretrukne genrevalg kan nævnes:

- Westernfilmen.
- Kriminalfilmen.
- Gyserfilmen.
- Splatterfilmen.
- Actionfilmen.
- Lystspillet.
- Farcen.
- Folkekomedien.
- Familiefilm.
- Musikfilmen (operafilm og musicals).

En lang række andre filmgenrer kan opstilles og diskuteres. Det gælder eksempelvis: krigsfilm, agentfilm mv.

Der kommer hele tiden nye filmgenrer til. Eksempelvis kan nævnes film, der laver om på virkeligheden gennem forskellige former for computer-manipulation, fx »J.F.K.« og »Forrest Gump«.

Derimod er eksempelvis børne- og ungdomsfilm ikke genrer, men en bedømmelse af og betegnelse for, hvorvidt film egner sig til en bestemt aldersgruppe.

Analyseeksempel: Kriminalfilm

A. Introduktion til kriminalfilmgenren:

Den klassiske kriminalfilm skildrer normalt en forbrydelse og dens opklaring. Med udgangspunkt i tilskuerens synsvinkel kan der skelnes mellem to hovedformer:

- hvis tilskueren ikke ved det på forhånd, vil interessen være fokuseret på, hvem forbryderen er
- hvis tilskueren kender forbryderens identitet, vil interessen i højere grad fokuseres på motivet for forbrydelsen, og hvordan forbrydelsen opklares.

Endvidere er en ny hovedform inden for kriminalfilmen dukket op i de senere år: politifilmen, der med udgangspunkt i politiets arbejdsmetoder og miljø skildrer opklaringen 'indefra'. Politifilmen er en populær form inden for tv-serier.

B. Elevernes første oplevelse: Hvad fascineres de af?

C. Beskriv filmens handlings- og kompositionsmonster.

De fleste kriminalfilm har normalt et relativt enkelt handlingsmonster, som eleverne umiddelbart kan beskrive og diskutere.

Billedet fjernet på grund af ophavsret

Fra »Operation Cobra«. Instruktion: Lasse Spang Olsen. Efter Anders Bodelsens roman med samme titel fra 1975. Danmark. 1995. Metronome. Foto: Rolf Konoiv

D. Hvordan stilles plottet op i filmen? Eleverne diskuterer plottets troværdighed og virkelighedsrelation, herunder fx konfrontationen mellem forbryder og politi.

E. Diskuter filmens personkarakteristik.

Hvordan karakteriseres personerne ('de gode og de onde')? Samspillet mellem personerne, evt. kønsrolleproblematik.

F. Diskuter filmens miljø- og samfundsskildring.

Eleverne vurderer det realistiske i miljø- og samfundsskildring, herunder filmens eventuelt samfundskritiske elementer.

G. En indholdsmæssig og kunstnerisk vurdering af filmen.

Med udgangspunkt i ovenstående indholdsanalyse og drøftelse af filmens fortælle teknik og filmiske virkemidler gives en konkluderende æstetisk vurdering af filmen.

H. Sammenligninger mellem den klassiske kriminalfilm og tv-kriminalserier. Sammenlign især underholdningsværdier, persongalleri samt miljø- og samfundsskildringen.

Ikke-fiktionsfilmens genrer

Genregruppen findes normalt inden for kortfilm, men går også en del ind i tv-mediets område.

Igen kan man opstille en række forskellige genrer – og grænserne imellem

dem kan selvfølgelig diskuteres. De mest almindelige ikke-fiktionsgenrer er:

- Dokumentarfilm.
- Eksperimentalfilm.
- Sagfilm (problemformulerende film).
- Propagandafilm.
- Filmessays.
- Instruktionsfilm.
- Undervisningsfilm.

Analyseeksempel: Dokumentarfilm

Dokumentarfilmen er andet og mere end en tv-reportage. Dokumentarfilmen er ikke kun registrerende og rapporterende. Tværtimod er det således, at den i sin komposition ofte arrangerer virkeligheden med henblik på at fremme et bestemt synspunkt. Dokumentarfilmen rummer som regel altid en personlig synsvinkel og holdning til det område eller den problemstilling, der skildres.

Dokumentarfilmen er, når den er bedst, en kreativ præsentation af nye verdener med det formål at etablere ny indsigt og forståelse. Den er fortællende i sin form, rummer som regel ingen dramatiske elementer, ingen professionelle skuespillere og arbejder oftest med det dagligdags frem for det ekceptionelle.

Den klassiske dokumentarfilm er ryggraden i dansk filmproduktion, historisk og aktuelt. På Statens Filmcentral findes en righoldig samling af dokumentarfilm, både danske og udenlandske.

Udvælg og gennemse en dokumentarfilm.

Beskriv, hvad der er specielt for denne film.

Beskriv og diskuter filmens genre, komposition og opbygning.

Diskuter og vurder filmens problemstilling og dens samfundsrelevans.

Diskuter instruktørens hensigt med filmen, dens synsvinkel og holdning.

Analyser filmens fortælle teknik og filmiske virkemidler.

Beskriv, hvorledes fortælle teknik og indhold spiller sammen i filmen. Giv en samlet æstetisk vurdering af filmen.

Blandingsgenrer og tv-genrer

Tv er i de senere år blevet et meget billedbevidst medie. Hvor man i tv's tidligste år kunne tale om en form for 'illustreret radio', så sker der nu en spændende og bevidst medieudvikling, hvor fiktion og ikke-fiktion (fakta) blandes for at gøre fremstillingen mere levende og dramatisk. En lang række virkemidler og fortælle teknikker fra fiktionen kommer frem i tv's faktaprogrammer. Film og tv inspirerer således hinanden.

Den dokumentariske og dybdeborende tv-journalistik dyrker især en filmisk inspireret fortællestil. Den såkaldte drama-dokumentarisme er en

form for virkelighedsspil, hvor udgangspunktet er et realistisk problemkompleks, som så illustreres gennem spil. Endvidere kan der indgå faktagenrer som reportage og interviews.

Drama-dokumentarisme er – som den klassiske dokumentarisme – en genre, der er velegnet til en kritisk indfaldsvinkel, som giver mulighed for, at eleverne kan arbejde samfundsorienteret med stillingtagen til det tema, der behandles.

Den modsatte teknik er doku-dramatet, hvor man fortæller en virkelighedshistorie i fiktionsform. Eksempelvis amerikanske serier med dramatiske hændelser om »liv og død«, men som i tv er omsat i fiktionens form.

Disse blandingsformer kaldes også for faktion.

Andre tv-genrer er:

- Nyheder.
- Aktualitetsprogrammer.
- Dokumentarprogrammer.
- Sportsprogrammer.
- Magasinprogrammer (børne- og ungdoms-tv).
- Seriefilm.
- Underholdning.
- Tv-teater.
- Reklamer.

Analyseeksempel: Seriefilm

Næsten alle elever ser seriefilm. Kompositionen er stort set den samme fra film til film inden for en given serie.

Personer og miljø er overskuelige, og anvendelsen af filmiske virkemidler er klar og gennemskuelig.

Det sjove for eleverne ved at arbejde med seriefilm er, at de i en undervisningssituation får brug for de iagttagelser, de intuitivt har gjort, mens de har ladet sig underholde. Helt ubevidst har de afkodet alt det, som de nu skal gøres bevidst om.

A. Filmoplevelsen som udgangspunkt. Start med en uformel snak om handlingen.

Hvordan var den sete episode sammenlignet med foregående episoder?

B. Fællestræk i kompositionen.

Find så mange fællestræk i seriens episoder som muligt. Del dem op i indholdsmæssige og tekniske ligheder.

C. Lad eleverne beskrive episodens indhold.

Beskriv episodens personer og miljø set i de modsætningsforhold, de indgår i. Lav et skema og se, om det passer på andre episoder.

D. Konflikterne i den sete episode.

Hvad er konflikterne/problemerne i episoden? Hvad er episodens tema?

Hvem repræsenterer konfliktens to sider? Vurder både ud fra køn, alder, samfundsmæssig status, race, religion og politik, hvis det er muligt.

Hvordan præsenteres konflikten?

Hvordan udvikler den sig, og hvordan løses den?

E. Episodens afslutning – og videreførelse næste gang.

Har de enkelte episoder en morale, og er det den samme hver gang? Set i en samfundsmæssig sammenhæng, er serien så samfundsbevarende eller samfundskritisk?

F. Analyser episodens fortælle tekniske virkemidler.

Hvordan er billedbeskæringen og billedvinklen, når man går fra den ene sekvens til den anden?

Hvornår anvendes de forskellige billedbeskæringer i forhold til filmens personer?

Kommer filmmusikken ind ved bestemte lejligheder? Hvad bruges den til?

Hvordan er klipningen? Er den regelmæssig eller svingende?

Hvilke filmeffekter anvendes i filmen? Til hvad bruges de, og hvordan virker de?

G. Sammenligning af forskellige seriefilm.

Sammenlign forskellige seriefilm ud fra indhold/tema, brug af teknik og filmeffekter. Hvilke er bedst og hvorfor;

H. Voldstemaer i seriefilm.

Beskriv de enkelte voldsscener i seriefilm.

Hvem anvender volden og til hvad? Er det den enkeltes kamp mod uretten, eller samfundets kamp mod forbryderne? Bruges volden til at opretholde samfundet, eller er den meningsløs?

Hvilken slags vold er det? Er den grov? Hvilken betydning har volden for filmens indhold?

Hvordan er voldsscenerne teknisk fremstillet? Er der brugt tricks og stunts, eller er der blot tale om filmefekter eller elektronik? Hvordan er kvaliteten?

Sammenlign forskellige seriefilms anvendelse af vold og vurder filmens kvalitet i forhold til dens voldsforbrug.

Tematisk arbejde med medieviol ud fra kortfilm

I filmundervisning er det væsentligt at tage debatter op om mediernes påvirkningsflader. Temaet medieviol er et eksempel på et sådant debattema, der både vedrører fascinations- og bevidsthedsformer og det indholdsmæssige.

Et eksempel på debatten om billedmediernes skadelige påvirkninger er debatten om medieviol og dens afsmitning til vold i den samfundsmæssige virkelighed.

Den såkaldte 'aggressionsteori' påstår, at når børn og unge ser specielle former for vold på film og tv, så vil de før eller senere gå ud og afreagere med en mere voldelig adfærd.

Man taler også om en langtidseffekt som følge af, at angst- og skrækoplevelser i vore dages film- og tv-forbrugsmønstre sker som en jævn tilførsel af små doser af aggression. Et eksempel er den daglige tv-avis, der

indeholder scener fra hverdagen, som i voldsomhed ofte overskrider de grænser, vi kan forestille os af bestialsk menneskelig adfærd.

Over for denne teori står så det modsatte synspunkt, den såkaldte 'katharsis-teori', der påstår, at vold i medierne har en afskrækkende og rensende virkning, således at volden kan virke reducerende på aggressioner.

Den moderne forskning om medieviol synes at sondre mellem på den ene side 'den konstruktive aggression', som er positive reaktioner og måske udmønter sig i forsvar for undertrykkelse, og på den anden side 'den destruktive aggression', der kan få direkte negative følger.

Uanset mediepåvirkningens karakter og omfang synes det dog klart, at vold i virkeligheden ikke kun er noget, der udspringer af medieviol, fordi en lang række andre socialisationsfaktorer naturligvis også spiller ind.

Tematisk arbejde med medieviol vil ofte kunne indgå som en del af et større tværfagligt eller projektorienteret forløb, hvor eksempler på voldstemaer i det moderne samfund undersøges.

Analyseeksempel: Kortfilm om vold

Som udgangspunkt for undervisningen kan det anbefales at vælge en kortfilm. Først og fremmest fordi det er film, der er nemme at skaffe på video

fra Statens Filmcentral, hvor der findes en række film, der tager temaet medievold op.

En anden fordel ved at bruge kortfilmen som udgangspunkt er, at den er tidsmæssigt overkommelig, hvilket gør, at det er muligt at arbejde både med oplevelse, de tematiske og indholdsmæssige overvejelser og den mere tekniske analyse helt ned i detaljen.

A. Indledning om den moderne kortfilm.

Den moderne kortfilm består af en række forskellige filmgenrer, fx sagfilm (korte dokumentarfilm), der belyser et tema eller emne ud fra en bestemt synsvinkel.

Man har talt om, at kortfilmen er »en problematik belyst igennem et temperament« (instruktørens), eller det er en film, der ønsker at beskrive et tema grundigt og dybdeborende, hvorfor man også har talt om »den langsomme aktualitet« i kortfilmen.

B. Filmoplevelsen.

I arbejdet med temaet kan der tages udgangspunkt i selve filmoplevelsen, konfliktopbygning, konfliktløsning.

C. Indholdsanalyse.

Eleverne arbejder videre med de indholdsmæssige overvejelser: personskildring, miljøbeskrivelse og samfundsbeskrivelse.

D. Filmens holdninger og budskab.
Brug til slut filmanalysens tekniske

elementer til at uddybe nogle centrale elementer i filmens tema og handling med henblik på en vurdering og konklusion om filmens holdninger og budskab.

Elevernes egenproduktion

Inden eleverne går i gang med større egenproduktioner, er det vigtigt at pointere nogle naturlige faser i arbejdet med film- og videoproduktion.

Eleverne skal have mulighed for at afprøve alle de funktioner, der knytter sig til produktionsforløb:

- valg af indhold (genre, historie, fortælleform) og målgruppe
- kendskab til optagerudstyret
- idéudvikling, research, synopsis, manuskript, story-board, drejebog, skudliste, produktionsplan
- optagelser og redigering
- præsentation

Billedet fjernet på grund af ophavsret

Fra animationsfilmen »Den bedste af alle verdner«. Instruktion: Per Tønnes Nielsen. Efter Leif Panduros novelle med samme titel fra 1974. Danmark. 1995. SFC.

- efterkritik
- distribution.

Elevernes egenproduktion har til hensigt at placere eleverne i afsenderrollen, hvorefter det er deres opgave at formidle et æstetisk produkt med integrerede meddelelser af bevægelse, udtryk, lys og lyd til modtageren.

Egenproduktionen bør starte med korte indføringsopgaver, hvor eleverne har mulighed for at få kendskab til optagerudstyret og blive fortrolige med arbejdsprocesserne. Derefter kan der arbejdes videre med mere genrebestemte opgaver, produktion af tv-programmer o.l.

Produktionsopgaver, der kan tænkes at indgå i valgfaget:

- en sekvens, hvor en cyklist kører rundt om et hjørne og ind i en bil
- en optagelse af et western-slagsmål
- en kort film over temaet fødder
- en animationsfilm (tegne- eller dukkefilm) ud fra en af eleverne fremstillet story-board
- en dokumentarfilm
- en række optagelser, hvori der indgår stunt og special effects
- en kort novellefilm, genre: splatterfilm.

En anden øvelse kan være at etablere et filmselskab og gennemføre en filmproduktion fra manuskript og idefase til lancering og premiere. Øvelsen kan gennemføres efter en ekskursion til et film- eller tv-produktionsselskab.

I den forbindelse er det nødvendigt over for eleverne at understrege det forpligtende ved praktisk film- og videoproduktion. Eleverne skal vide, at arbejdsformen er krævende, og at den gruppesammensætning, man når frem til, har et fælles ansvar både over for hinanden, men også i forhold til den kvalitet, det færdige produkt bør have.

Film og merchandising

Når nye film får premiere, har der ofte været et reklameapparat i gang inden. Er filmen fra et af de store filmselskaber (fx Disney) eller lavet af en kendt instruktør, sendes der spots på tv i god tid før den første spilledag. Aviser og tidsskrifter bringer omtale af filmen, og ofte er instruktør og skuespillere sendt ud for at promovere filmen. Der lægges også stor opfindsomhed i at fremstille bøger, briller, kuglepenne, t-shirts m.m., som kan markedsføre filmen. Denne fremgangsmåde – merchandising – har især amerikanske filmselskaber gjort brug af. Effekten er blandt andet den, at køber man disse produkter, kommer man til at fungere som plakatsøjle for filmen.

Forslag til undervisning:

- Følg en film fra den første spot i tv eller foromtale i aviserne.
- Se filmen, når den kommer op i biografen.
- Lav en filmanmeldelse.
- Sammenlign filmanmeldelserne med de professionelle filmanmelderes anmeldelser samt omtalerne

i tv-kanalernes særlige filmprogrammer.

Undersøg om filmen har givet anledning til merchandising.

Film som en del af projektarbejdet

Både analytisk og produktivt arbejde med film udvikler en række nye kompetencer, der kan anvendes specielt i forbindelse med den obligatoriske projektopgave.

Udvikling af en æstetisk udtryksform, der omfatter levende billeder, er en kompetence, der kan indgå både i forbindelse med tilrettelæggelsen af projektopgavens læreprocesser, men også i forbindelse med formidling af opgaven.

Det er væsentligt at understrege, at film ikke kun behøver at blive brugt 'illustrativt' som et hjælpemiddel ved fremstilling og præsentation af projektopgavens produkt.

Et film- og videoprodukt kan være den selvstændige projektopgave, suppleret med en kort skriftlig redegørelse, i det øjeblik en gruppe beslutter at lave et projekt inden for det æstetiske område.

Faciliteter

For at en skole kan tilbyde og gennemføre en kvalificeret undervisning i valgfaget Filmkundskab, må faglokalet være forsynet med mørklægningsmuligheder, fast forevisningslærred og stationære højttalere.

Endvidere skal der være adgang til en 16mm-fremviser, en videoafspiller samt evt. en videokanon til projektion på storskærm.

Til videoproduktion:

- 2 – 3 camcordere med stativer, ekstra mikrofoner og hovedtelefoner, ekstra batterier og opladningsaggregat
- videoprojektører med stativer
- videoediteringspult med player og recorder, monitorer samt evt. en effektgenerator
- computer med grafikprogram e.l.
- videoafspiller med tv-apparat.

Adgang til samlinger af relevant litteratur: elevbøger, håndbøger, filmtidskrifter.

Endvidere adgang til videooptagelser og spillefilm, som bør stå fast på skolen (skolebiblioteket) samt multimedieprogrammer med mulighed for at fordybe sig i filmens univers.

Medlemmer af læseplansudvalget for dansk (I):

Formand:

Professor Jørn Lund (til februar 1995).

Lektor Torben Weinreich, Danmarks Lærerhøjskole (fra marts 1995).

Amtsformand Asger Diness Andersen, Skole og Samfund.

Overlærer Anna Birgitte Steen Jensen, Danmarks Lærerforening (til september 1994).

Overlærer Jan Trojaborg, Danmarks Lærerforening (fra september 1994).

Sekretær:

Undervisningskonsulent Sten Sjørslev (til maj 1995).

Fagkonsulent Jens Boesen (fra juni 1995).

Faghæfter

1 Dansk	17 Tysk
2 Engelsk	18 Fransk
3 Kristendomskundskab	19 Dansk som andetsprog
4 Historie	20 Færdselslære
5 Samfundsfag	21 Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab
6 Idræt	22 Uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering
7 Musik	23 Tekstbehandling
8 Billedkunst	24 Teknologi
9 Håndarbejde	25 Medier
10 Sløjd	26 Fotolære
11 Hjemkundskab	27 Filmkundskab
12 Matematik	28 Drama
13 Natur/teknik	29 Arbejdskendskab
14 Geografi	30 Latin
15 Biologi	
16 Fysik/kemi	

**Undervisnings
ministeriet**